

DEN KRISTNE FORKYNDELSE - TEORI OG PRAKSIS FRA BIBELEN, I HISTORIEN, TIL VERDEN
JAKOB VALDEMAR OLSEN (RED.)
KOLON, 2018
258 SIDER

Anmeldt af Henrik Nymann Eriksen

»Der drives teologi, fordi der skal prædikes på søndag.« Karl Barths ofte citerede ord repræsenterer anliggendet med denne bog. Formålet er gennem en række meget forskellige fagteologiske bidrag at »give hjælp til alle dem, som lever med og af forkyndelse.« Det er altså en bog, som vil formidle teologi, der sigter mod praksis. Dette er ikke ment som konkret hjælp til at skrive en prædiken, men en række indspil fra teologisk forskning, som læseren selv må omsætte til inspiration for sin egen forkynderpraksis. Der tilbydes ingen færdigretter til servering på næste søndag, men derimod syv ture op i den fagteologiske helikopter – eller ned i minengangene – for at få dybde og perspektiv i forkyndertjenesten.

Bogen er en antologi bestående af en introduktion og syv kapitler skrevet af seks forfattere, som alle er undervisere på Dansk Bibel-Institut.

Første kapitel er skrevet af Nicolai Winther-Nielsen og sætter fokus på forstå-

elsen af Mosebøgerne og deres værdi som kristen vejledning. Udgangspunktet er, at Mosebøgerne er Guds ord. Spørgsmålet er så, hvordan vi læser dem på deres egen præmis og med relevans for kristen vejledning i dag. Winther-Nielsen præsenterer en treplansmodel som en ny nøgle til læsningen af Mosebøgerne. Plan 1 er grundfortællingen om Guds handlinger og folkets respons i troslydighed. Det er her, døren åbner sig til Mosebøgerne. Plan 2 er etiske krav på et personligt plan. Plan 3 er loyldighed i samfundet. Det handler om at leve ret, som respons på det Gud har gjort på plan 1, men med henblik på at fremme det gode for alle skabninger. På det grundlæggende plan (1) handler det om relationen til Gud, og den er bærende for den etiske vision på de to andre planer (2+3). På baggrund af treplansmodellen afviser Winther-Nielsen både synspunktet, at Moseloven helt udelukkes som kristen vejledning, men også den frelseshistoriske læsning, der med NT som filter er se-

lektiv i sin brug af Mosebøgerne. I stedet præsenterer han sin egen treplansmodel, hvor det »at overholde Guds vejledning i Bibelens oprindelige mosaiske grundfortælling ser jeg ikke som forskellig fra at adlyde formaninger om at leve efter Guds vilje i den endegyldige apostolske grundfortælling« (s.61). En pastoral og homiletisk anvendelse af Mosebøgerne indebærer applicering i nye kontekster, som vi også ser eksempler på både internt i Mosebøgerne og senere i den bibelske fortælling. I en bog om forkyndelse kunne det have været interessant med lidt flere eksempler på applicering af vejledningen i Moseloven på en aktuell kristen kontekst.

Det andet kapitel er skrevet af Børge Haahr Andersen og handler om at tolke og prædike over Jesu lignelser. Efter et rids over hovedlinjer i lignelsestolkningens historien præsenteres tre evangelikale forskere nemlig K. E. Bailey, C. L. Blomberg og K. Snodgrass. To ting kendetegner i større eller mindre grad disse tre i forhold til den tidligere dominerende tilgang repræsenteret ved A. Jülicher og J. Jeremias. For det første tillægger de lignelsernes kontekst større betydning i forhold til den tidligere læsning af dem som isolerede periokoper. Det gælder både den litterære kontekst i evangelierne og den samtids-historiske og kulturelle kontekst, omend betoningen er lidt forskellig. Dernæst åbner de evangelikale i højere grad op for, at der ofte er flere pointer i en lignelse i modsætning til især Jülichers understregning af, at der kun er en pointe i hver lignelse. Efter en diskussion af forskelle mellem de tre evangelikale lignelsesforskere opsummeres med fem homiletiske overvejelser

og udfordringer. Dette kapitel er det mest homiletisk konkrete for så vidt, at der ofte prædikes over lignelser.

Det tredje kapitel er skrevet af Peter Olsen og handler om verbalpræsens: Guds nærvær i Ordet som lov og evangelium. Artiklen viser, at Luther og hans efterfølgere betragtede det forkyndte ord som bærer af Guds egen realpræsens. Gud møder virkeligt mennesket i det forkyndte ord. Forkyndelsen er ikke kun en henvisning til sakramenterne (jf. Prenter), men Gud møder os lige så virkeligt i det forkyndte ord, som i nadverens brød og vin. Realpræsens begrænses dermed ikke til nadveren, men gælder også den mundtlige forkyndelse af ordet. Det betyder et opgør med donatisme, for »ligesom virkekræften i dåb og nadver ikke er afhængige af forvalteren, sådan er Guds ord ikke afhængig af ham, der forkynder det« (s.98). Ligesom de reformerte ikke deler synet på realpræsens i nadveren, sådan er der også en forskel i opfattelsen af realpræsens i forkyndelsen, omend forskellen mellem Luther og flere reformerte her kan forekomme mere subtil. Mødet med Gud i det forkyndte ord er et reelt møde med ham som dommer og frelser. Dette møde bliver dermed en foregribelse af mødet med Gud på den yderste dag. Understregningen af, at Gud reelt møder tilhørerne i forkyndelsen af hans ord uanset forkynderens kvaliteter, har sjælesørgerisk potentiale for mismodige prædikanter.

Fjerde kapitel handler om Søren Kierkegaard som prædikant og er også skrevet af Børge Haahr Andersen. Kierkegaard holdt kun ganske få prædikener i sit liv, men udgav en række opbyggelige taler.

Undertitlen på kapitlet er »om prædikenen i spændingen mellem det erfaringsbaserede og det erfaringsstridige.« Kierkegaard kredser om spørgsmålene: Hvad vil det sige at være menneske? Hvad vil det sige at være kristen? Hvordan forholdes de to spørgsmål sig til hinanden? Han relaterer bibelteksten til grundmenneskelige problemstillinger, som er aktuelle til alle tider og i alle kulturer, derfor opleves Kierkegaards analyser af mennesket relevante mere end 150 år efter hans død. Samtidig er Kierkegaard optaget af det evige, som er nyt og ukendt og må komme til os udefra. Det menneskelige og det kristelige er vævet sammen i hans opbyggelige taler, og det rummer en udfordring til moderne homiletikere. Til udfordringerne til nutidens prædikanter hører også hans dialogiske form, hvor han sætter tilhørerne i gang med at tænke. Det samme sker i hans indirekte formidling med brug af lignelser og små historier. Det er ikke klogt at ville efterligne Kierkegaard, men som inspiration til nutidig forkyndelse er der ganske meget at hente.

Femte kapitel bærer overskriften »Akademiske lægmandsprædikener«. Det er skrevet af Jakob Valdemar Olsen og handler om C.S. Lewis' prædikener. C.S. Lewis har det tilfælles med Kierkegaard, at han ikke prædikede særligt meget. Han var underviser og forfatter. Men der er bevaret syv prædikener fra hans hånd. Olsen analyserer dem alle ud fra Aristoteles' retoriske skelnen mellem ethos, pathos og logos. Lewis' prædikener er stort set alle domineret af logos, og kun med momentvise indslag af ethos og pathos. Det betyder dog ikke, at Lewis underkender ethos

og pathos. Lewis' ethos er på en måde hele hans liv. Hans vandring fra ateist til kristen ligger bag alt, hvad han siger, så på et grundlæggende plan er der ikke afstand mellem hans liv og hans taler. Følelser spiller også en stor rolle for Lewis, omend der ikke sættes mange ord på dem i prædikenerne. Det kan dog komme i spil på anden måde, nemlig gennem hans betoning af »imagination«. Vores forestillingsevne er med til at skabe et rum både følelsesmæssigt og intellektuelt for det kristne budskab. Narniabøgerne indgår på den måde i hans apologetiske projekt, hvor rationalitet og »imagination« går hånd i hånd. I prædikenerne er det dog logos og dermed den rationelle fremstilling, som dominerer. Prædikenerne har været krævende for tilhørerne, og flere er udkommet som essays efterfølgende. Lewis er glimrende inspiration til at udfordre tilhørerne intellektuelt og til selv at være en integreret del af det budskab, vi forkynder, fordi det dybest handler om vores eget liv.

Sjette kapitel er skrevet af Kristian Mogensen og handler om omvendelse som brud og proces i Sydetiopen og i Det Nye Testamente. Det Nye Testamente beskriver omvendelse både som noget der kan være et markant brud for eksempel Paulus ved Damaskus og en voksende proces for eksempel Peters lange proces i evangelierne fra kaldelsen til genindsættelse efter fornægtelsen. Iagttagelser fra Etiopien viser, at mange omvendelser både rummer en momentan overgang til Kristus som Satans overvinder, og samtidig indleder en proces, som først senere når til en erkendelse af Jesus som forsoner

og betydningen af syndernes forladelse. Erfaringerne fra omvendeshistorierne i Etiopien sammenholdt med bredden i Det Nye Testaments tale om omvendelse kan være en relevant perspektivering for forkyndelsen til kirkefremmede i en dansk kontekst. Men mellemregningerne overlades til læseren selv

Syvende kapitel er skrevet af Carsten Elmelund Petersen og har overskriften »Funktionel antinomisme – før og nu.« Med udgangspunkt i rapporten »God forkyndelse« fra 2015 fokuseres på mulige tendenser til, at antinomisme sniger sig ind i miljøerne på den kirkelige højrefløj. Det sker ved i praksis ikke at tale om nødvendigheden at et opgør med konkrete handlingssynder. Denne manglende betoning af loven kaldes funktionel antinomisme, fordi det ikke er en principiel afvisning af loven, men en praktisk og måske ubevidst tendens. Behovet for opgør med antinomisme beskrives herefter i lys af Det Nye Testamente og oldkirkelige vidnesbyrd. I den tidlige kirke var opgøret med konkrete syndige handlinger tydeligvis en del af omvendelsens liv.

Der antydes en tendens til, at kirken ubevidst og delvis tog farve efter markions antinomisme fra midten af det andet århundrede, og at noget tilsvarende gør sig gældende i det kirkelige klima i Danmark i dag afspejlet i rapporten fra 2015. Artiklen stiller et relevant spørgsmål til forkyndere i dag om, hvor konkret vi forkynnder Guds bud. Samtidig kalder brugen af det oldkirkelige materiale på en nærmere undersøgelse inklusiv om de som Det Nye Testamente formår at fastholde nåden som kraftkilde i bruddet med synden.

Bogen opfylder, hvad den lover, i den forstand, at vi præsenteres for syv teologiske studier med mere eller mindre klart udblik til forkyndelsen. De enkelte kapitler har dog ikke meget tilfælles, men står (næsten) alle tematisk helt alene. Måske er forkyndelse som samlende tema lidt for bredt. Bogen ville have vundet ved at have samlet sig om et lidt smallere tema inden for homiletikken. Men for en veluddannet teolog, der selv er forkynnder og er generalist af indstilling, er det en glimrende inspirationsbog til forkyndelsen.